

Zofia Licharewa (ur. 14 sierpnia 1883 r. w Tośnie – zm. 11 października 1980 r. w Kętrzynie) – geolożka, pedagożka, naukowczyni, działaczka społeczna oraz oświatowa, pierwsza kustoszka kętrzyńskiego muzeum.

Arystokratka i naukowczyni

Swoje dzieciństwo i młodość spędziła wśród petersburskiej arystokracji. Otrzymała staranne domowe wykształcenie i ukończyła szkołę dla dziewcząt dobrze urodzonych. W 1905 r. przyjęła katolicyzm i wstąpiła do żeńskiego klasztoru. Za zgodą Watykanu w latach 1906–1907 podjęła studia na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, gdzie ukończyła IV i V kurs filozofii. Następnie w Petersburgu kontynuowała studia na Wyższych Kursach Żeńskich na wydziale matematyczno-fizycznym. Zofia Licharewa znała kilka języków: angielski, francuski, łaciński, niemiecki, polski i rosyjski. W 1913 r. została wysłana przez kościół katolicki do Chin. Tam pracowała jako nauczycielka w Międzynarodowym Liceum w Szanghaju. W 1915 r. po skończeniu kursu sióstr miłosierdzia przy Zgromadzeniu Świętej Trójcy podjęła pracę w Polskim Lazarecie. W latach 1916-1918 prowadziła prace naukowo-badawcze związane z ochroną zabytków. W 1920 r. wyjechała z wyprawą Aleksandra Fersmana za koło podbiegunowe na Półwysep Kolski. W 1929 r. w zastępstwie Fersmana wyjechała na konferencję naukową do Polski, w której już została, pracując jako asystent w Państwowym Instytucie Geologicznym w Warszawie. W 1931 r. złożyła oświadczenie, że chce zostać obywatelką polską. W tym okresie wydała wiele publikacji z zakresu kultury i sztuki. W 1939 r. kierowała Instytutem Badań Historycznych w Krakowie – tam też zastała ją wojna.

Założycielka muzeum, konserwatorka zabytków

Od 1940 r. na zaproszenie Eugeniusza Gałdziewicza, którego poznała podczas wyprawy naukowej na Półwysep Kolski, mieszkała w jego majątku Garbaś, gdzie opiekowała się jego żoną. W październiku 1944 r. zostali ewakuowani na teren Prus.

„Wypędzeni przez Niemców z Suwalszczyzny do Prus — Zofia Licharewa i Eugeniusz Gałdziewicz (zm. 1958 r.), już w lutym 1945 r. przystąpili do zbierania i zabezpieczania księgozbiorów naukowych i obiektów zabytkowych miasta Kętrzyna i jego okolicy. Czynności te kontynuowali, stając się (od 15 maja 1945 r.) pracownikami Oddziału Kultury starostwa”.

Komunikaty Warmińsko-Mazurskie, 1961 r.

Jako pracowniczka Referatu Kultury Starostwa Powiatowego w Rastemborku Zofia Licharewa stara się zabezpieczyć jak najwięcej dóbr kultury w mieście i w opuszczonych majątkach ziemskich. Jako pierwsza dotarła w październiku 1945 r. do opuszczonego przez Armię Czerwoną Karolewa. Tam w kościele zamienionym na magazyn odnalazła część zbiorów z „Prussia Museum” w Królewcu. Od 1946 r. organizowała muzeum w Kętrzynie, którego kustoszką była od stycznia 1947 r. do 29 lutego 1964 r. Była członkinią między innymi Spółdzielni Spożywców „Społem” oraz

honorową członkinią Polskiego Towarzystwa Archeologii i Numizmatyki. 21 czerwca 1950 r. przyjęła w Warszawie z ramienia Wydziału Opieki nad Zabytkami Przeszłości mandat Społecznego Opiekuna nad murami obronnymi Kętrzyna. Zasadą Zofii Licharewej było również to, że 7 maja 1957 r. Zarząd Powiatowy ZNP oficjalnie uznał muzeum w Kętrzynie za ośrodek szerzenia kultury regionalnej. Była autorką licznych prac naukowych, m.in. monografii nt. Kętrzyna i powiatu kętrzyńskiego. Zmarła w wieku 98 lat. Została pochowana na cmentarzu w Kętrzynie.

Nagrody i odznaczenia

- podziękowanie Ministra Kultury i Sztuki
- podziękowanie Zarządu Muzeów i Ochrony Zabytków za pracę społeczną w zakresie opieki nad zabytkami z okazji Dnia Ochrony Zabytków oraz za upowszechnianie kultury z okazji XV-lecia PRL
- dyplom uznania za działalność w polu opieki nad zabytkami
- 1956 – Srebrny Krzyż Zasługi (22 lipca)
- 1962 – Złoty Krzyż Zasługi (9 maja)
- 1963 – Złota Odznaka Zasłużonych dla Warmii i Mazur (20 września)
- 1965 – Złota Odznaka Opieki nad Zabytkami (3 października)
- 1966 – Odznaka Tysiąclecia PRL
- 1967 – Odznaka „Zasłużony Działacz Kultury Rozwoju Ziem Zachodnich”
- 1971 – Odznaka „Zasłużony Działacz Ruchu Spółdzielczego”

